

תיקוני עירובין

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 318
אדר ב' תשפ"ב

לאחר הוצאת החוברת נכנסנו להביא אותה למרן הגר"ח זצ"ל, מרן קיבל אותנו בשמחה ועיין בחוברת, לאחר מכן אמר בחייו על השותפות האישית שלו בתיקון עירוב, "אני זוכר שהחזון איש היה נותן לי לדפוק את המסמרים". לא ידוע לנו שמרן היה יודע לתקן אפילו תיקונים שגרתיים בתוך הבית, אבל כנראה שזה היה ביחד עם החזו"א. בכל אופן ראינו את השמחה על פני מרן כשהגיעו לנושא של תיקון עירוב, נושא שגם מרן החזו"א הקפיד והתאמץ והשקיע הרבה בעבורו, גם בצורה הפיזית, בנוסף לכל הפן ההלכתי שמרן יסד.

מרן קיבל להיות סנדק רק כשלא טלטלו את התינוק

במשך השנים מרן זצ"ל חתם לנו על שני מכתבים של קריאת קודש לתרומות למען פעילות הקודש. כמו כן היה תקופה שהיה מסכים להיות סנדק באופן שהביאו את התינוק בשבת, בתנאי שיהיה עירוב שכונתי שמאושר על ידו. כי בתחילה מרן לא היה מוכן שיטלטלו את התינוק לברית, ולא היה מקבל סנדקאות כשמטלטלים את התינוק, אלא היה הולך עד בית התינוק, והיה אפשר לראות בשבת בבוקר את מרן הולך ברחובות בני ברק מלווה בבני משפחה של הנימול, שמראים לו היכן מקום הברית.

כבעשר שנים האחרונות היה קשה לו ללכת, והבריות היו נערכות בבית הכנסת לדרמן, ואז היו מוכרחים להביא את התינוק הבית, ובתחילה הוא הסכים רק כאשר התינוק הובא מהעירוב של הגר"ח נח ברנשטיין זצ"ל שהוא היה ברחובות ברסלב וישמח משה [שכיום העירוב הזה מפוקח ע"י מוקד העירוב]. וכן מהעירוב של רחובות רשב"ם ודבורה הנביאה של הרב מילר שליט"א שנעשה ע"פ ר' נח. ובתקופה זו המשפחות שרצו שמרן זצ"ל יהיה סנדק, היו מתארחות כל השבת בדירה ברחובות אלו, והיו מטלטלות את התינוק רק דרך הגבולות המאושרים. לאחר שהתפתחה הפעילות של מוקד העירוב, שתוקנו גם עירובים נוספים בעיר, ובמיוחד שהיה ניתן להשיג במוקד מידע עדכני על הבדיקה והכשרות בשאר השכונות, הורה מרן שאפשר לסמוך ולהיות סנדק גם מעירובים שמאושרים באותו זמן ע"י מוקד העירוב. וכך היינו מקבלים טלפונים ממשפחות ששואלות היכן הן צריכות למצוא דירה, האם אפשר גם מרחוב פלוני, ובאיזה רחובות צריכים לקחת התינוק בשבת כדי לא לצאת מהגבולות שאינן מאושרות. וכך זכינו לשמש את הציבור גם באפשרות לערוך בריתות אצל מרן זצ"ל.

איבדנו את מורה דרכינו מרן שר התורה הגר"ח זצוק"ל

יחד עם כל בית ישראל, אבלים וכואבים את פטירתו של מרן שר התורה מורנו ורבינו הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי זצוק"ל, שהיה גם מורה דרכינו באופן אישי, עוד מימי הנעורים דמותו והנהגותיו עם דקדוק ההלכה היו לנו דוגמא וסמל ושאפת חיים. בתחילת ימי הבחורות כאשר כל נער מחפש לסלול את דרכו ושאפתויו לכל החיים, זכיתי לגדול בשכונת רשב"ם ולהתפלל בבית הכנסת לדרמן, לראות את פני מרן ושקיעותו בתורה, וללמוד מדרכיו, לשאוף לדעת ש"ס, להיות בקי בהלכה ובכל התורה, כי היא כל משוש חיינו עלי אדמות.

גם מכל מעשיו היינו לומדים ודנים איך כל פעולה היא על פי המש"ב והחזו"א, וההנהגות המיוחדות שמרן קבע לעצמו, באיזה פתח נכנס לבית המדרש ובאיזה יצא, מתי עמד ומתי התיישב, איך היה מקשיב לכל חזרת הש"ץ בלי לפתוח ספרים, וכיצד כיבד את הת"ח הגדולים שהיו באותו בית המדרש באותם שנים.

ההנהגות שלמדנו מהתשובות הקצרות ובדקדוק ההלכה

כמו כן הייתי זוכה לשאול את מרן שאלות רבות לאחר תפילת הנץ, כאשר מרן היה פוסע לבד בזריזות אל ביתו, ורק הגאון רבי אליהו מן שליט"א היה מלווה אותו עם שאלותיו, היה זמן קבוע שאפשר לברר הלכות, להקשות מגמרות, ומרן זצ"ל היה משיב בשתי מילים או במשפט אחד, מבאר את דברי המש"ב ופוסק את השאלות המתחדשות שלא נכתבו בספרים, ובעותנותו הגדולה לא זילזל באף שאלה, ואף לנער צעיר היה עונה בסבלנות, ומאור פניו יחד עם דקדוקו בהלכה ובפרטיה, כיוונו אותנו לדרך ההתעלות והמסירות לשקידה בתורה ובהלכה. [חלק קטן מהשאלות בעניני תפילה שהיו בכתב, נדפסו בספרי "חובת התפילה" העוסק בעניני חובת נשים בתפילה].

גם צורת השאלה זרשה הכנה מיוחדת, כי לא היה פנאי להאריך בשאלה, סך הכל הדרך מבית הכנסת לביתו קצרה, ובאותם שנים זה ארך אולי פחות משתי דקות, ובהם היו כמה שואלים ואלים אחד מתברכים, אבל זה הספיק למרן כדי לשמוע ולענות, ולהתייחס לכל אחד. כל פעם היה אפשר לשאול עד חמש שאלות, והיה צריך לבחור למה לא מתאים לשאול, ולבוא מוכן עם השאלה מתמצצת וקצרה, ולהבין מיד את התשובה ומיד לעבור לשאלה הבאה, בלי להמתין יותר מרגע כפשוטו. עד היום הדברים עומדים לנגד עינינו, ונותנים לנו אור והסתכלות מיוחדת על כל נושא ההוראה לכלל הציבור בהלכה למעשה.

גדולה האבידה עד לאין שיעור. אבל ה' נתן לנו את גדולי הדורות כדי שנקבל מהם את המעלות ונשתמש בהם לעשות בעצמינו, בכוחות שלנו ובתפקידינו שלנו. יתן ה' שנזכה להמשיך בדרכיו, להתמיד בלימוד התורה ובניצול הזמן, לברר את ההלכות ולקיימם, ולהורות לכל בית ישראל את דברי התורה וההלכה, בצורה ברורה ובהירה, מתוך שמחה של דבקות בדקדוק ההלכה.

"החזון איש נתן לי לדפוק את המסמרים"

בראשית דרכנו בתיקון העירובין, ההתחלה היתה במרכז העיר בני ברק, בשכונת זכרון מאיר. בשנה הראשונה עשינו הרבה תיקונים, ועברנו ביסודיות עם הרה"ג נח ברנשטיין זצ"ל על כל גדר וכל פינה, כל לחי וכל חוט, ובנוסף לתיקונים עצמם, למדנו את כל פרטי ההלכות ואת הוראות גדולי הדורות, הוספנו לדון בשאלות המתחדשות, ואת רובם הבאנו להכרעת הגאון רבי מנדל לובין שליט"א. בשנת תשע"ב הוצאנו חוברת מיוחדת בשם "סיוור מודרן", שבה עברנו על כמה נקודות בעירוב שהיו בהם נידונים הלכתיים או שינוי שנעשה בעקבות ההלכה, וביארנו אותם לפי סדר, בצורה שמי שרוצה יכול לקחת את החוברת ולעבור איתה וללמוד את העירוב לעומקו.

הודעה משמחת והזמנת כבוד

לכל בודקי העירובים המסורים מכל רחבי הארץ

הננו מתכבדים להזמיןכם

ליום עיון בהלכות העירובים ובהתמודדות עם הקשיים המצויים בתקופת הקיץ, עם מתן עצות ורעיונות מגדולי העוסקים בתחום, ודיון בפתרונות המקובלים.

שיתקיים בס"ד ביום שני ג' ניסן

במלון היוקרה "ציפורי בכפר – חפץ חיים"

בתכנית: דברי הרבנים הגאונים שליט"א

סרטון בדיקת עירוב בעזרת רחפן, הפתרון והחסרון

שיעור על מגוון הדברים המצויים דוקא בתקופה זו

דיני גיוס בשנת השמיטה לצורך העירוב

מצגת על השיפורים שנעשו בעירוב של חפץ חיים

ארוחת ערב מכובדת

פאנל פתוח לאחראים שיש בידם רעיון או פתרון מיוחד

ההרשמה בטל' 055-678-3323

מדוע מחמירים פירצה קטנה שמקצרים ועוברים דרכה

אחת מהשאלות ההלכתיות שהוכרעו לנו ע"י מרן הגר"ח זצ"ל, היה בענין פירצה בגדר ברחוב הרב הירש בגבול שכונתו. היתה חצר אחת שהילדים היו

חדש! מסגרת שיעורים בעיר עמנואל, בימי שני בערב, בסבסוד המועצה הדתית! ההרשמה החלה במשרדי המועצה 097927101

לקראת זמן קיץ הבעל"ט ייתברחו בעז"ה מהחוזרים נוספים ללימוד מקיף בהלכות עירובין בזמנינו

עשיית מחיצה לקבל את העומד מרובה שיהיה מכוון בדברי מרן
 דבר נוסף שיש להקפיד במקרים כאלו, שהעומד מרובה של המחיצה יהיה מכוון כנגד הגדר שבצד השני של הפירצה, כדי לא יהיה כפירצה בקרן זווית. ומקור דין יסוד הוא מתורת מרן שר התורה זצ"ל בספרו שו"ת הלכות (סי' ש"א סל"ד) ע"פ יסוד דברי החזו"א (סי' קי"א) בגדר קרן זווית, כמבואר במק"א. לכן נזהרים בפירצות בגדרות רשת שהן דקות, לא לסמוך שזה נקרא מכוון, כי כל עקמימות קטנה או סיבוב כבר לא יפגוש את המחיצה כנגדו.

כדי להימנע מחשש של קרן זווית, הוספנו באחד מהצדדים קרש רחב, שבמקרה זה הוא היה משטח של סחורה, והוא מרחיב את המחיצה באופן שעומד מרובה ודאי יפגוש בקו ישר במחיצה כנגדו. ואפילו אם העומד מרובה יוצא מכוון כנגד הרווח שבין קרש לקרש, זה כשר, כי ע"י לבד נחשב מחיצה שלמה. ואינו דומה לעומד מרובה שנפגש בעומד מרובה שהוא פסול כמו כל פירצה בקרן זווית. כי יש לחלק בין לבד שהוא נידון כסתום ונחשב מחיצה ממש, משא"כ עומד מרובה נחשב רק כפתח ולא כסתום ממש.

מוקד העירוב השלים שב א' בעירוב הפנימי בעיר עמנואל

בשבע האחרון זכינו בס"ד להשלים שלב ראשון בחידוש העירוב בעיר עמנואל, בהקמת קו עירוב פנימי שמבדיל את כל שטחי הקוצים שאינם ראויים לשימוש, שיש בהם חשש לאיסור קרפף כפי שנקט מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל. וע"י עשיית צורות הפתח להבדיל ביניהם לבין בתי הישוב, נוצר עירוב פנימי שיש בו רק שטחים שמשמשים לדירה. בנוסף האחראי ממשיך לתחזק את העירוב שבנוי על גדרות הישוב, שיש בו מעלות אחרות שמועילות לעירוב, כגון למנוע דין רשות הרבים מרחובות העיר, ע"י שיש היקף מחיצות ממש ולא רק צורת הפתח. וכבר ביארנו בגליונות קודמים בגדרי הקרפף בעיר זו, כיון שיש חסידי ברסלב שהולכים דוקא בין הקוצים בשביל להתבודד, והבאנו דברי הרבנים בזה.

חילוני שמתגורר בדירה בקראון נייד החונה בשטח העירוב

בתוך כדי העבודות נכנסנו לשטח פנוי בקצה הישוב שבו הונח החומר הנדרש לעבודה, צינורות הברזל ובטון ועוד. כשהגענו למקום זינקו אלינו שני כלבים גדולים, שמסתובבים לשמור על המקום, והתברר שיש שם אדם שאינו דתי ואינו מאנשי הישוב, והוא שוכן בקראון נייד, הנקרא קרווילה, וגר שם תקופה ארוכה במשך כמה חודשים, בלי שמישהו יפריע לו. התופעה הזו מתרחבת בשנים האחרונות, מכיון שבקראונים האלו יש הכל כולל מיוזג ובישול ואפיה, בלי לשלם על דירה, בלי חשבון חשמל כי זה נטען מלוח סלולארי מהשמש, וגר אפילו בשדות ובמדברות או בקצוות הערים והישובים, עם כלבי השמירה סביבו. וגם יכול לעבור דירה בלי שום קושי. אך מתוך שאנו עוסקים בעירוב,

דירה בקראון נייד האם מומר שגר בה אוסר

התעוררנו מיד לשאלה ההלכתית, האם הוא אוסר את כל העירוב של העיר, כיון שזו דירה לכל דבר, או שמא כיון שאינה קבועה כאן, וברגע אחד יכול להעביר אותה לעיר אחרת, והיא גם בנויה על גלגלים בצורה עראית, אולי אינה אוסרת את העירוב.

הבאנו את השאלה למורנו הגר"מ

לובין שליט"א, והכריע שאע"פ שזה צורה עראית, מ"מ אם נמצא יותר מל' יום נחשב דייר קבוע והוא אוסר, כמ"ש לגבי אורח ברמ"א (סו"ס ש"ט). ויש להביא ראיה שדירת עראי אוסרת, מדין שוכני אוהלים, שדרכם להיות דיורים עראיים, ובכל זאת דירתם נחשבת דירה לאסור כמ"ש השו"ע (סי' שס"ו ס"א). אלא שהיה מקום לומר דהיינו דוקא כשכולם אורחים עראיים, משא"כ כשיש בעירוב גם בתים קבועים שמא הדירה העראית מתבטלת אליהם. אבל כאמור, כיון שהוא שוכן בה ל' יום נחשב דיור קבוע.

לעומת זאת היה מקום לדון שגם אם נמצא פחות מל' יום הוא אוסר, כיון שהוא גר במבנה הזה שנה שלימה, אלא שפעם עוצר בעיר עמנואל, ופעם על שפת הירדן וכדומה, א"כ הדיור במבנה הוא קבוע. שאלנו את הגר"מ לובין שליט"א, ואמר שדנים את הקביעות בקרקע ובעיר, ולא את הקביעות בין הכתלים, לכן כשהוא חונה פחות מל' יום, לא יאסור במקום ההוא [אם יש דייר קבוע ולא כולם אורחים].

אבל למעשה יש לדון להתייר מסיבה אחרת, כיון שרוחב הקראון מבפנים הוא פחות מל' אמות לשיעור חזו"א, וחלקם אף פחות משיעור רח"ג, ובפרט אם מורידים מהחשבון את הדברים הקבועים כמו שירותים ארוגות מטבח, ואם אין בדירה ד' על ד' אמות אינה חשובה דירה לאסור. אמנם יש בהם כדי לרבע, דהיינו שהאורך ישלים לרוחב, ובדבר זה נחלקו גדולי הפוסקים גם לענין חיוב מזוזה, ובמשנ"ב לענין בית שמניחים בו עירוב הביא את המחלוקת והשאיר בלי הכרעה, אבל החזו"א נקט שההכרעה שאינו חייב במזוזה ובעירוב. ולמעשה הורה הגר"מ שיש להקל שבעירוב שבית שין בו ד' על ד' אמות בריבוע, אינו אוסר אפילו שיש בו כדי לרבע. ולפ"ז יש סוגי קרווילות שאינן אוסרות אף כשהן קבועות, כאשר שאין בהם ד' אמות.

מקצרים דרכה לעבור אל רחוב הרב לנדא, בפרט ילדי ת"ת תש"ב שהיו באים מכל האזור, וכדי להגיע לת"ת החדש צריכים לצאת אל רחוב חזו"א ולחזור לרחוב הרב לנדא, באותם ימים עדיין לא כל הבנינים היו בנויים, והיה מקום אחד שדרכו עברו הילדים בתוך החצר בין הבנינים. אבל המעבר הזה פסל את העירוב, כיון שהגדר הזו היא גבול העירוב של השכונה.

והנה בנושא הפירצות הקטנות שעוברים דרכם, מקפידים בכל עירוב מסודר לעשות צורת הפתח או לסגור בגדר, והטעם משום שמבואר בגמ' (עירובין דף ו- ובשו"ע סי' שס"ב ס"ט, וסי' שס"ה ס"א) שאם יש פירצה קטנה פחות מי אמות, ניתנת בעומד מרובה על הפרוץ [דהיינו כאשר יש קטע שהגדר שלימה וכשרה, באורך כמו הפירצה או יותר מהפרוץ], ולא צריך לעשות צורת הפתח. אבל אם הרבים עוברים דרך הפירצה, לא מועיל שהעומד מרובה, וביאר המשנ"ב בשם הלבוש משום שנעשה כדרך הרבים, והיינו שבמבוי יש דין שאם הוא מפולש צריך לעשות צורת הפתח, שיהיה ג' צדדים סגורים, ורק ברח הרביעית מועיל לחי וקורה ועומד מרובה. וכתב המשנ"ב (סק"י) שהסתפק הרמ"א האם דין זה נאמר גם בעירוב ברחובות שלנו, כיון שכתב הרמ"א (סי' שס"ג סכ"ו) שהיום אין לרחובותינו דין מבוי, אלא כעין חצר, והביא שהבית מאיר כתב שמדינתנו נוהג דיני הפירצות ברחובות שלנו, [משום שרק לענין לחי וקורה צריך את התנאי שיהיו בתים וחצרות פתוחין לתוכו, ולכן אין לנו דין מבוי, משא"כ לענין פירצות כל שארכו יותר על רחבו כצורת רחוב נקרא מבוי. וע"ע ברמ"א סי' שס"ו ס"ג] לענין שיתופי מבואות ברחובות שלנו]. לפ"ז מקפידים כיום בכל העירובים הטובים לא להתייר פירצות שאנשים עוברים דרכם, אלא עושים צורת הפתח, או מתקנים את הגדר.

מה הדין כאשר רק ילדים עוברים ללא רשות

משום כך דאגנו לתקן את הגדר, הבאנו בעל מלאכה טוב וביקשנו שיעשה גדר חזקה מאוד, באופן שגם אם הילדים יטפסו ויעברו מעליה היא לא תיפול העובד עבד שם זמן רב ועשה חיזוקים לגדר, ויצא משם בשמחה שיותר לא תהיה בעיה לכשרות העירוב. כעבור שבועיים בלבד אנו רואים שהילדים היו יותר חכמים, ובמקום לנסות לשבור את הגדר החזקה הם הלכו לפינת החצר ששם יש את הגדר הישנה, ופרצו אותה בקלות ועברו משם. ראינו שזה לא פתרון להתנגד לילדים, והשארנו פירצה קטנה אך שידרנו שיהיה עליה היתר של עומד מרובה ללא חשש.

אבל במקרה זה התעוררו שתי שאלות חדשות, וכדרכה של הלכה יש להסתפק אולי כאן אין בעיה של מעבר לרבים. א. המצב היה שאנשים לא עברו בדרך זו, שהיתה דרך הרים של עפר, אלא רק הילדים עוברים, ואולי דבר כזה לא נקרא דרך לרבים. ב. דיירי הבנין אסרו לעבור דרך שם, זה הפריע להם ששוכרים את הגדר, וא"כ אי אפשר לקרוא לזה דרך, כי זה לא עומד לכך. השאלות הובאו לפני מרן הגר"ח זצ"ל, ומרן השיב בקצרה ובבירור כדרכו בקודש, **א. ילדים הם גם אנשים. ב. דרך של גולנים זו ג"כ דרך.** קיבלנו את הוראת מרן, ועשינו תיקון אחר.

פתרון לבקיעת רבים בפירצה ע"י גידודי

הפתרון הנכון במקרה כזה הוא לעשות צורת הפתח, אבל בימים שהיו אז לא היה הרבה אפשרויות, ובעיקר דיירי הבנין לא רצו שנעשה צורת הפתח גלויה כדי לא לתת למעבר רשמיות ע"י עמודים ולחיים, לכן הוצרכנו לסמוך בכל זאת על דין עומד מרובה, וכיצד עושים זאת, הרי כאמור מקום שעוברים בו אינו ניתן בעומד מרובה. הפתרון היה שבמעבר זה היה קיר נמוך, שעליו היתה הגדר, וגם אחרי ששברו את הגדר עדיין נשאר הקיר הנמוך שגבהו היה כארבעים ס"מ [אחרי שחלק ממנו התכסה בערימת חול]. ובגמ' שם מבואר לדעת רב הונא שאוסר פירצה במבוי גם כשאין עוברים, מ"מ אם יש גידודי בפירצה, מבאר רש"י שנשתייר מהכותל גובה ג' או ד' טפחים, מועיל עומד מרובה, [כי אינו נחשב מעבר פתוח]. לפ"ז גם לדין שאוסרים רק כאשר עוברים שם, מ"מ אם יהיה גידודי זה מונע ממנו להחשב דרך הרבים, כי לא נוה לעבור שם (משנ"ב סי' שס"ה ונוקטים הרבנים שאפילו אם בפועל אנשים מדלגים על הקיר הנמוך ועוברים, אינו נעשה דרך, ומועיל עומד מרובה.

משפאל הגדר החזקה, הפירצה, גידודי, ומשטח ממול

לאור הדברים השתמשנו בפתרון הזה, שהחלק של הקיר הנמוך ישמש גידודי, וימנע מהפירצה להחשב דרך, וממילא מועיל בה דין עומד מרובה. בפירצה הנ"ל היה מחוץ לחצר הרים של עפר, ומחמת שהילדים עברו הלוך ושוב היה מדרדר מהחול אל החצר וממעט את גובה הקיר. בתקופה היא היינו עוברים מידי פעם ומודדים את הגובה שנשאר מגולה מהקיר, ומסלקים חלק מערימת החול כדי שישאר בגובה הקיר ד' טפחים, בשביל שיחשב גידודי לכתחילה.